

Bouw van een brandweerkazerne aan de 2^e Barendrechtseweg te Barendrecht en de natuurwetgeving

BOUW VAN EEN BRANDWEERKAZERNE AAN DE 2^E BARENDRECHTSEWEG
TE BARENDRECHT EN DE NATUURWETGEVING

Opdrachtgever: KuiperCompagnons
Uitvoering: Natuur-Wetenschappelijk Centrum
Samenstelling: Esmeralda van der Keur, Lieselotte Veen
Foto's: Esmeralda van der Keur
Veldwerk: Esmeralda van der Keur, Koen Woerdenbag

Bouw van een brandweerkazerne aan de 2^e Barendrechtseweg te Barendrecht en de natuurwetgeving [Samenst.: Keur E. van der, Veen, L.]; [Foto's.: Keur E. van der] Dordrecht: Strix/NWC

Trefw.: Flora- en faunawet, Barendrecht

W 655

Dordrecht, februari 2012

Foto voorzijde: Het plangebied aan de 2^e Barendrechtseweg.

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Flora- en faunawet	7
3	Gebiedsbeschrijving	9
4	Onderzoeksmethode	11
	4.1 <i>Algemeen</i>	11
	4.2 <i>Grondgebonden zoogdieren</i>	11
	4.3 <i>Vleermuizen</i>	11
	4.4 <i>Vogels met een vaste verblijfplaats</i>	11
	4.5 <i>Herpetofauna</i>	12
	4.6 <i>Beschermde ongewervelden</i>	12
	4.7 <i>Vaatplanten</i>	12
5	Aangetroffen natuurwaarden	13
	5.1 <i>Grondgebonden zoogdieren</i>	13
	5.2 <i>Vleermuizen</i>	13
	5.3 <i>Vogels</i>	14
	5.4 <i>Herpetofauna</i>	14
	5.5 <i>Beschermde ongewervelden</i>	14
	5.6 <i>Vaatplanten</i>	14
6	Effecten, verplichtingen en aanbevelingen	15
	6.1 <i>Grondgebonden zoogdieren</i>	15
	6.2 <i>Vleermuizen</i>	15
	6.3 <i>Vogels</i>	15
	6.4 <i>Herpetofauna</i>	15
	6.5 <i>Beschermde ongewervelden</i>	16
	6.6 <i>Vaatplanten</i>	16
	6.7 <i>Zorgplicht</i>	16
7	Conclusies	17
	Referenties	

Bijlage 1: Tabellen soorten Flora- en faunawet

Bijlage 2: Vleermuizen, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

1 Inleiding

De gemeente Barendrecht is voornemens een nieuwe brandweerkazerne te realiseren. KuiperCompagnons is bezig met het opstellen van het bijbehorende bestemmingsplan.

Eerder is door AV-Consulting een eco-effectscan uitgevoerd, waarbij de plannen getoetst zijn aan de Natuurbeschermingswet '98, de Flora- en faunawet en het EHS-beleid. Hieruit bleek dat er geen ecologische belemmeringen waren voor uitvoering van het project.

Omdat de gegevens inmiddels anderhalf jaar oud zijn (mei 2010), heeft KuiperCompagnons het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) gevraagd dit onderzoek te actualiseren. Specifiek is gevraagd naar een locatie-onderzoek naar mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen.

Uit de eco-effectscan van AV-Consulting is naar voren gekomen dat er geen gebieden binnen de invloedssfeer van het plangebied zijn die beschermd zijn middels de Natuurbeschermingswet 1998. Ook maakte het plangebied geen onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Dit is nog steeds van toepassing. Hieruit volgt dat met betrekking tot de plannen alleen de Flora- en faunawet het wettelijk kader vormt. Het gevraagde onderzoek naar vleermuisverblijfplaatsen is ook een verplichting vanuit deze wet.

Afbeelding 1: De zwarte elzen aan de westzijde van het plangebied.

2 Flora- en faunawet

Een groot deel van de inheemse dier- en plantensoorten is beschermd middels de Flora- en faunawet (2002). De bepalingen van deze wet zijn van grote invloed op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden, enzovoort. Bij (ruimtelijke) ingrepen moet op basis van de Flora- en faunawet én in het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) een toetsing plaatsvinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten;

- inventarisatie van de (mogelijke) aanwezigheid van wettelijk beschermde flora- en faunasoorten van tabel 2 en 3 en vogelsoorten met een vaste verblijfplaats in het plangebied en binnen de invloedssfeer van het project of plangebied;
- inventarisatie/beoordeling van (significant) nadelige effecten op deze beschermde soorten en hun habitat (zowel binnen het plangebied als in de invloedssfeer van het plangebied) als gevolg van de plannen of ingreep;
- indien van toepassing: opstellen van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden verzachten en/of compenseren.

Sinds 2005 zijn de beschermde soorten uit de Flora- en faunawet verdeeld in drie groepen die middels de AMvB, artikel 75, ondergebracht zijn in drie tabellen (zie ook bijlage 1: Tabellen Flora- en faunawet). Sinds eind augustus 2009 heeft er een wijziging plaatsgevonden in de beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Dit is vooral van toepassing op de ontheffingsaanvraag van soorten van tabel 2 en tabel 3 en vogels.

In tabel 1 is een groot aantal algemene beschermde soorten opgenomen, waarvoor geen ontheffing meer nodig is in geval van ruimtelijke ontwikkelingen.

In tabel 2 zijn soorten opgenomen waarvoor geen ontheffing van bepaalde artikelen van de Flora- en faunawet nodig is, als gewerkt wordt volgens een gedragscode. Deze code dient door een sector of ondernemer zelf opgesteld te worden en goedgekeurd te zijn door de minister. Indien een dergelijke gedragscode er niet is en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats niet gegarandeerd kan worden, dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Tenslotte zijn er nog de soorten van tabel 3, bestaande uit soorten van de in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en soorten opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Voor tabel 3-soorten geldt dat, indien er maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, er geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd hoeft te worden. Indien dit niet gegarandeerd kan worden, dient er ontheffing aangevraagd te worden op grond van een

wettelijk belang uit het besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten voor soorten of op grond van een wettelijk belang uit de Europese Habitatrichtlijn.

Vogels nemen een aparte plaats in; het overtreden van verbodsbepalingen moet zoveel mogelijk worden voorkomen door het broedseizoen te ontzien. Op de aangepaste lijst van jaarrond beschermde broedplaatsen staan vogelsoorten waarvan de nesten het hele jaar door zijn beschermd. Op deze indicatieve lijst (zie ook bijlage 1: Tabellen Flora- en faunawet) staan soorten met nesten die in principe jaarrond beschermd zijn en nesten die niet jaarrond beschermd zijn, maar waarvan inventarisatie gewenst is. Ook voor vogels geldt dat, indien de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats niet gegarandeerd kan worden, er ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd dient te worden op grond van een wettelijk belang uit de Europese Vogelrichtlijn.

Het natuurwaardenonderzoek, dat uitgevoerd moet worden voordat de ingreep plaatsvindt, moet de volgende vragen beantwoorden:

- welke zwaarder beschermde soorten komen er in het plangebied voor;
- wat is de functie van het gebied voor deze soorten (foerageergebied, migratieroute, voortplantingsplaats, winterverblijfplaats etc.);
- in hoeverre wordt de functionaliteit als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden aangetast (zowel kwaliteit als kwantiteit);
- zijn er alternatieven (is er sprake van een netwerk aan voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen);
- welke mitigerende maatregelen zijn er uitgevoerd of zullen worden genomen om de functionaliteit te behouden (zowel kwalitatief als kwantitatief). Hierbij moet ecologisch onderbouwd zijn dat de maatregelen met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zullen werken.

Het ministerie heeft tien punten benoemd die in de onderbouwing opgenomen moeten zijn teneinde te onderbouwen dat de functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen behouden blijft door middel van uitvoering van de mitigerende maatregelen. Het is hierbij van belang dat onder andere inzicht wordt gegeven in het netwerk van voortplantings- en/of vaste verblijfplaatsen. Als dit niet mogelijk is of niet gedaan wordt, treedt het reguliere ontheffingstraject in werking.

Bij de aanvraag van een ontheffing Flora- en faunawet zijn een activiteitenplan en - in sommige gevallen - een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevin-
dingen uit de flora- en faunatoets kort vermeld en worden de maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om er voor te zorgen dat de beschermde soorten in en in de omgeving van het betreffende gebied, duurzaam in stand gehouden zullen worden.

3 Gebiedsbeschrijving

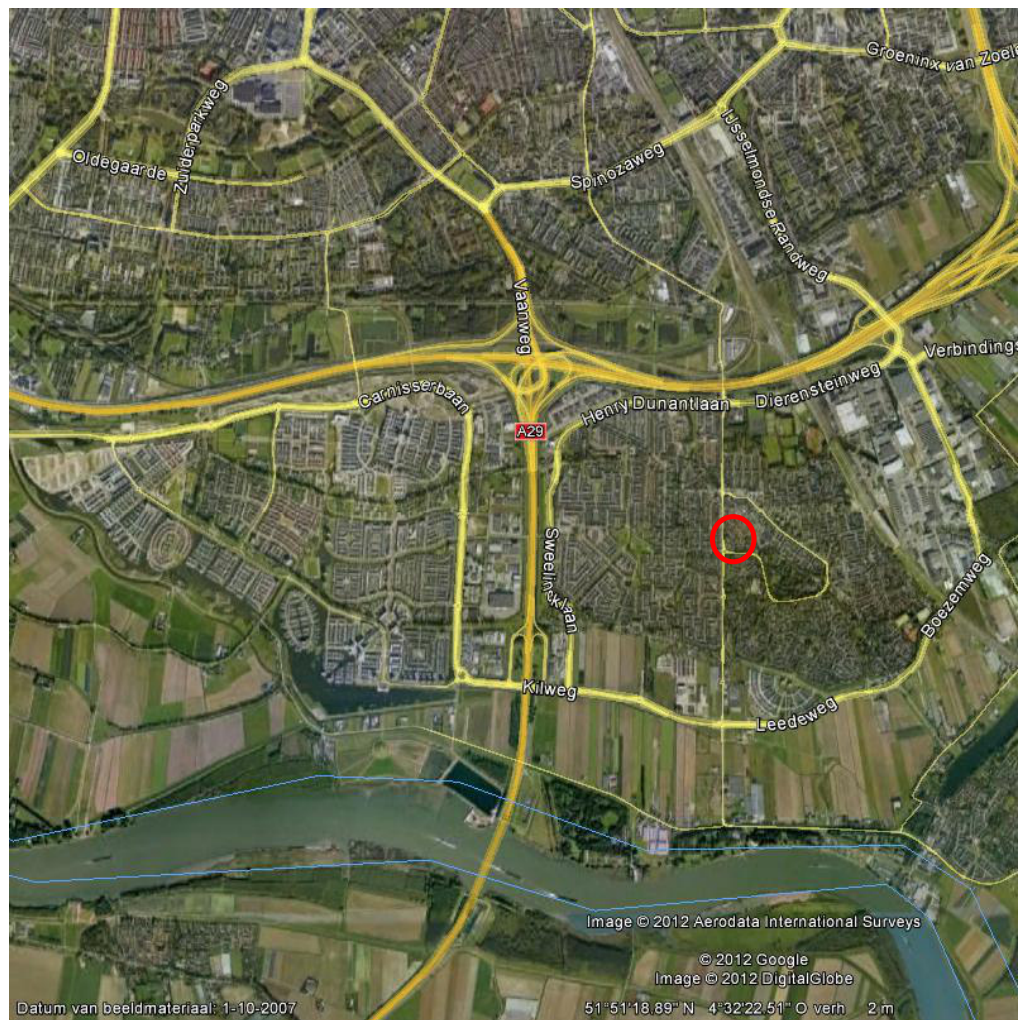
De onderzoekslocatie is gelegen aan de 2^e Barendrechtseweg te Barendrecht (zie afbeeldingen 2 en 3). Het terrein bestaat grotendeels uit grasland (gazon). Verder wordt het plangebied aan 3 zijden omzoomd door een groenstrook, met ondermeer Zwarte els *Alnus glutinosa* (3 grotere exemplaren, zie ook afbeelding 1 op p.7), Hazelaar *Corylus avellana*, Sneeuwbes *Symphoricarpos albus*, Wilde liguster *Ligustrum vulgare*, Gewone braam *Rubus fruticosus* en Klimop *Hedera helix*. De bodem is verstoord. Oppervlaktewater is afwezig. Bebouwing ontbreekt eveneens. Aan de zuidzijde van het plangebied ligt het cultureel centrum 'De Baerne'.

De Brandweerkazerne is gepland op het huidige gazon. Ten behoeve van de ontsluiting van de kazerne worden er bomen gekapt.

Afbeelding 2: Kaart plangebied

Rode lijn: begrenzing plangebied

Afbeelding 3: Ligging van het plangebied in de regio

Rode cirkel: plangebied

4 Onderzoeksmethode

4.1 Algemeen

Het gebied is eenmaal, op 12 januari 2012, gebiedsdekkend onderzocht op het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Omdat niet alle soorten/soortgroepen op deze manier geïnventariseerd kunnen worden, is de quickscan tevens gericht op de beoordeling van de geschiktheid van het gebied als leefgebied voor beschermde soorten waarvoor een ontheffing nodig is en/of waarvoor speciale maatregelen nodig zijn in geval van ruimtelijke ingrepen. Er zijn in het gebied geen watergangen aanwezig, zodoende zijn er geen vissen en overige aquatische soorten (zoals bijv. de Platte schijfhoren) in het onderzoek meegenomen.

4.2 Grondgebonden zoogdieren

Het hele plangebied en de directe omgeving van het plangebied is onderzocht op de mogelijke waarde voor grondgebonden zoogdieren. Ook is een inschatting gemaakt van de mogelijk in het plangebied voorkomende zwaarder beschermde grondgebonden zoogdiersoorten.

4.3 Vleermuizen

Bij vleermuizen zijn, behalve de dieren zelf, ook de verblijfplaatsen beschermd (zie bijlage 2). Het gebouw ten zuiden van het plangebied en de bomen in de omringende groenstroken zijn beoordeeld op geschiktheid als verblijfplaats voor vleermuizen; hierbij is gelet op spouwgoten en andere openingen in muren, de ouderdom van de bomen, de aanwezigheid van holtes en spleten en de kenmerken van deze holtes en spleten. Ook is gelet op sporen, zoals keuteltjes of een meststreep bij een eventuele invliegopening.

4.4 Vogels met een vaste verblijfplaats

Het gebouw en de bomen in het onderzoeksgebied zijn onderzocht op vaste verblijfplaatsen van vogels, deze nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Er is ondermeer gelet op de aanwezigheid van nesten (o.a. kraaienesten in bomen, die gebruikt kunnen worden door bepaalde soorten roofvogels en uilen) en

sporen (uitwerpselen, prooiresten en veren e.d.). Ook is bekeken of het plangebied onderdeel uitmaakt/kan uitmaken van het functionele leefgebied van soorten met een vaste verblijfplaats.

4.5 Herpetofauna

Het hele plangebied en de directe omgeving van het plangebied is onderzocht op de mogelijke waarde voor herpetofauna (amfibieën en reptielen). Ook is een inschatting gemaakt van de mogelijk in het plangebied voorkomende zwaarder beschermde soorten.

4.6 Beschermde ongewervelden

Op basis van bestaande literatuur van biotoopeisen en verspreidingsarealen van strikt beschermde ongewervelden in combinatie met de gebiedskenmerken en de ligging van het plangebied is bekeken of het plangebied van waarde kan zijn voor beschermde ongewervelden.

4.7 Vaatplanten

Het hele plangebied en de directe omgeving van het plangebied is onderzocht op het voorkomen van beschermde vaatplanten. Ook is een inschatting gemaakt van mogelijk in het plangebied voorkomende beschermde plantensoorten die nog niet te vinden of te herkennen zijn, doordat het veldbezoek in de winter plaatsvond.

5 Aangetroffen natuurwaarden

5.1 Grondgebonden zoogdieren

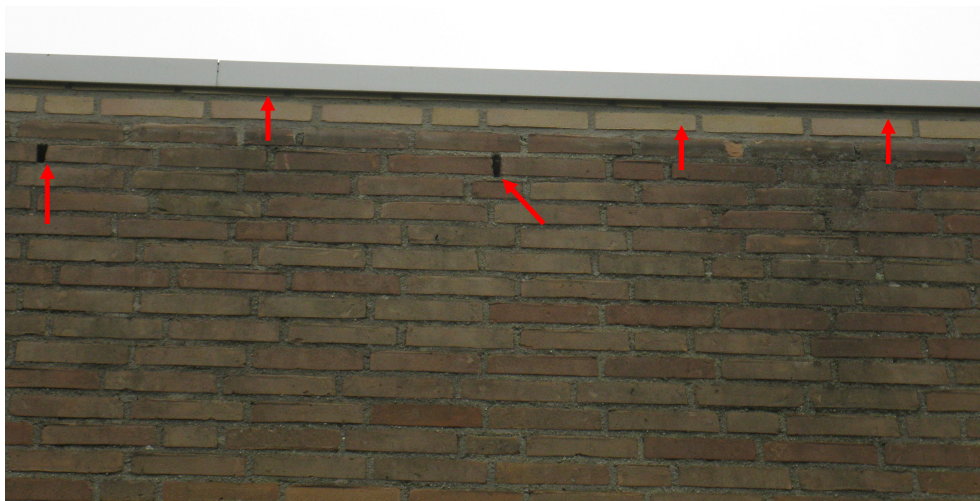
Er zijn geen sporen (o.a. uitwerpselen) of mogelijke verblijfplaatsen gevonden van marterachtigen (van de Steenmarter *Martes foina*, een soort van tabel 2 Flora- en faunawet, zijn een paar waarnemingen in de regio bekend). Het plangebied is verder ongeschikt voor zwaardere beschermde grondgebonden soorten die in de regio voorkomen (Bever *Castor fiber* en Noordse woelmuis *Microtus oeconomus*).

In het plangebied kunnen wel algemeen beschermde soorten voorkomen, zoals de Egel *Erinaceus europaeus*, de Bosmuis *Apodemus sylvaticus* en de Mol *Talpa europaea*.

5.2 Vleermuizen

Het gebouw 'de Baerne', direct ten zuiden van het plangebied, is geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Het pand heeft diverse gaten en kieren, die heel goed door vleermuizen als verblijfplaats kunnen worden gebruikt. Ook in de verdere omgeving zijn geschikte gebouwen voor vleermuizen.

De bomen in de groenstroken rondom het gazon hebben geen geschikte holtes of spleten voor vleermuizen om in te verblijven. Zij kunnen wel onderdeel uitmaken van een vliegroute en/of het jachtgebied van vleermuizen.

Afbeelding 4: Mogelijke invliegopeningen van vleermuizen

5.3 Vogels

Waargenomen algemene (broed)vogels zijn: Putter *Carduelis carduelis*, Kauw *Corvus monedula*, Koolmees *Parus major* en Vink *Fringilla coelebs*. In de groenstrook is veel broedgelegenheid.

Er zijn geen vaste verblijfplaatsen van vogels aangetroffen. Ook kraaien- of ekster-nesten waren niet aanwezig. Het gebied is evenmin van belang als onderdeel van het leefgebied van een vogel met een vaste verblijfplaats.

5.4 Herpetofauna

Het plangebied ligt buiten het verspreidingsgebied van reptielen. Het plangebied is ongeschikt en/of ligt buiten het verspreidingsgebied van zwaarder beschermde amfibieën. Wel kunnen algemene soorten als de Gewone pad *Bufo bufo* verwacht worden.

5.5 Beschermde ongewervelden

In de regio komen slechts een aantal zwaarder beschermde (tabel 2- of 3-)soorten voor (o.a. de Rivierrombout *Gomphus flavipes*). Deze soorten zijn gebonden aan bepaalde biotopen. Deze zijn niet aanwezig in of rond het plangebied. Bepaalde soorten vliegende beschermde ongewervelden (Rivierrombout, een aantal beschermde vlindersoorten) kunnen als dwaalgast of zwerver in het plangebied terecht komen of dit passeren, maar er zal dan geen belangrijke binding met het plangebied zijn. Het plangebied, inclusief de invloedssfeer, is niet van belang voor beschermde ongewervelden.

5.6 Vaatplanten

Het gazon is ongeschikt voor beschermde plantensoorten. De onderbegroeiing van de groenstrook bestond met name uit klimop en onbegroeide bodem. Verder is de (niet beschermde) Vroege sterhyacint *Scilla bifolia* gevonden en is de Grote brandnetel *Urtica dioica* waargenomen. Er zijn in het plangebied geen zwaarder beschermde soorten vaatplanten aangetroffen. Deze zijn niet gemist. Ook de volgens de eco-effectscan van AV-Consulting mogelijk aanwezige Daslook *Allium ursinum* wordt niet verwacht: Daslook is een soort van meer humusrijke, kalkrijke, niet verstoorde grond. Daslook komt in deze regio vooral voor als stinzenplant in oude parken en op buitenplaatsen.

6 Effecten, verplichtingen en aanbevelingen

6.1 Grondgebonden zoogdieren

Er zijn geen zwaarder beschermde grondgebonden zoogdieren in of rond het plangebied aanwezig. Er gelden voor deze groep geen soortspecifieke verplichtingen.

6.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn in het plangebied zelf niet aanwezig. De waarde als jachtgebied is niet significant en zal nauwelijks veranderen bij realisatie van de plannen. Indien sprake is van een vliegroute, zal deze niet in belangrijke mate aangetast worden.

Uitvoering van het project heeft hoogstens een nadelig effect als er sprake is van een vleermuisverblijfplaats aan de noordgevel van het gebouw 'de Baerne', dat aan de zuidkant van het plangebied staat. De planontwikkeling kan een negatief effect hebben wanneer deze gevel verlicht wordt door verlichting van de brandweerkazerne.

6.3 Vogels

Vaste verblijfplaatsen van vogels komen niet voor in het plangebied. Het plangebied maakt ook geen onderdeel uit van de functionele omgeving van een vogel met een vaste verblijfplaats.

Een maatregel die genomen dient te worden om verstoring van (alle) vogelsoorten te voorkomen, is verstorende werkzaamheden, zoals bomenkap, buiten het broedseizoen van vogels uit te voeren (grotendeels van half maart t/m half juli, soortspecifiek).

6.4 Herpetofauna

Reptielen komen niet voor in of rond het plangebied, zwaarder beschermde amfibieën ook niet. Er gelden geen verplichtingen.

6.5 *Beschermde ongewervelden*

Zwaarder beschermde ongewervelden komen niet voor in of rond het plangebied, er gelden geen verplichtingen.

6.6 *Vaatplanten*

Er komen geen aanvullend beschermde vaatplanten in het onderzoeksgebied voor. Er gelden geen verplichtingen.

6.7 *Zorgplicht*

Tenslotte geldt de in artikel 2 voorgeschreven zorgplicht: deze houdt in dat alle mogelijke nadelige gevolgen voor (alle) planten en dieren zoveel mogelijk vermeden moeten worden (voor zover redelijk), bijvoorbeeld door een Egel die zich op het werkterrein bevindt te verplaatsen naar een geschikt veilig gebied voordat gestart wordt met bepaalde werkzaamheden (hiervoor is eerst een inspectie te voet van het werkterrein nodig).

NB: volgens de eco-effectscan van AV-Consulting zijn in het kader van de zorgplicht speciale maatregelen nodig indien de Brede wespenorchis *Epipactis helleborine* aanwezig is, een niet bedreigde tabel 1-soort. Deze soort is aangewezen als beschermde soort vanwege gelijkenis met andere, wel bedreigde soorten, niet omdat hij zelf bescherming nodig heeft. De zorgplicht geldt 'voor zover redelijk'. Het nemen van speciale maatregelen voor de Brede wespenorchis is geen maatregel die vanuit de Flora- en faunawet genomen zou moeten worden.

7 Conclusies

Het wettelijk kader voor het onderhavige project wordt alleen gevormd door de Flora- en faunawet. Het gebied bezit geen bijzondere natuurwaarde.

Er dient rekening gehouden te worden met eventuele vleermuisverblijfplaatsen in het gebouw ten zuiden van het plangebied, met broedvogels en met de zorgplicht.

Geadviseerd wordt om de noordzijde van het gebouw 'De Baerne', direct ten zuiden van het plangebied, niet te verlichten. Als dit wel moet gebeuren, dan is eerst vervolgonderzoek nodig om te bepalen of vleermuizen de noordgevel van dit gebouw gebruiken.

In de periode half maart t/m half juli mogen geen voor broedvogels versturende werkzaamheden plaatsvinden (o.a. kap van bomen, rooien van bomen en/of struiken), tenzij een ecologisch deskundige heeft vastgesteld dat van broedgevallen geen sprake is.

Tenslotte geldt de zorgplicht: deze houdt in dat alle mogelijke nadelige gevolgen voor (alle) planten en dieren zoveel mogelijk vermeden moeten worden (voor zover redelijk).

Referenties

Soons, P.J.A.;
Huber, M. en D. van
der Meijden,	1999-nu,	Flora- en Faunawet -bewerking en
toelichting. Band 1-5.
Koninklijke Vermande, Den Haag.
Wardenaar, J.,	2010,	Eco-effectscan brandweerkazerne 2 ^e Baren-
drechtseweg te Barendrecht.
Rapport AV.0703-1
AV Consulting B.V., Gouda.

Bijlage 1: Tabellen soorten Flora- en faunawet

Tabel 1: Algemene soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar wel moet de zorgplicht worden nagekomen.

Zoogdieren

Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
Haas	<i>Lepus europaeus</i>
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Ondergrondse woelmuis	<i>Microtus subterraneus</i>
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>

Reptielen en amfibieën

Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>
Meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i>
Middelste groene kikker	<i>Pelophylax klepton esculentus</i>

Mieren

Behaarde bosmier	<i>Formica rufa</i>
Kale bosmier	<i>Formica polyctena</i>
Stronkmier	<i>Formica truncorum</i>
Zwartrugbosmier	<i>Formica pratensis</i>

Vervolg tabel 1: Algemene soorten

Slakken

Wijngaardslak

Helix pomatia

Vaatplanten

Aardaker

Lathyrus tuberosus

Akkerklokje

Campanula rapunculoides

Brede wespenorchis

Epipactis helleborine

Breed klokje

Campanula latifolia

Gewone dotterbloem

Caltha palustris ssp. *palustris*

Gewone vogelmelk

Ornithogalum umbellatum

Grasklokje

Campanula rotundifolia

Grote kaardenbol

Dipsacus fullonum

Kleine maagdenpalm

Vinca minor

Knikkende vogelmelk

Ornithogalum nutans

Koningsvaren

Osmunda regalis

Slanke sleutelbloem

Primula elatior

Zwanenbloem

Butomus umbellatus

Tabel 2: Overige soorten

Als een goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteiten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden, maar de activiteiten moeten aantoonbaar worden uitgevoerd zoals in de gedragscode staat. Tevens geldt de zorgplicht.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode, maar wel maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode en geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden. De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Zoogdieren

Damhert	<i>Cervus dama</i>
Edelhert	<i>Cervus elaphus</i>
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>
Grijze zeehond	<i>Halichoerus grypus</i>
Grote bosmuis	<i>Apodemus flavicollis</i>
Steenmarter	<i>Martes foina</i>
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>

Reptielen en amfibieën

Alpenwatersalamander	<i>Mesotriton alpestris</i>
Levendbarende hagedis	<i>Zootoca vivipara</i>

Dagvlinders

Moerasparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
Vals heideblauwtje	<i>Lycaeides idas</i>

Vissen

Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>
Meerval	<i>Silurus glanis</i>
Rivierdonderpad	<i>Cottus perifretum</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Vaatplanten

Aangebrande orchis	<i>Neotinea ustulata</i>
Aapjesorchis	<i>Orchis simia</i>
Beenbreek	<i>Narthecium ossifragum</i>
Bergklokje	<i>Campanula rhomboidalis</i>
Bergnachtsorchis	<i>Platanthera chlorantha</i>
Bijenorchis	<i>Ophrys apifera</i>
Blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>
Blauwe zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>
Bleek bosvogeltje	<i>Cephalanthera damasonium</i>
Bokkenorchis	<i>Himantoglossum hircinum</i>
Brede orchis	<i>Dactylorhiza majalis majalis</i>
Bruinrode wespenorchis	<i>Epipactis atrorubens</i>
Daslook	<i>Allium ursinum</i>
Dennenorchis	<i>Goodyera repens</i>
Duitse gentiaan	<i>Gentianella germanica</i>
Franjementiaan	<i>Gentianopsis ciliata</i>
Geelgroene wespenorchis	<i>Epipactis muelleri</i>
Gele helmbloem	<i>Pseudofumaria lutea</i>
Gevlekte orchis	<i>Dactylorhiza maculata</i>
Groene nachtorchis	<i>Dactylorhiza viridis</i>
Groensteel	<i>Asplenium viride</i>
Grote keverorchis	<i>Neottia ovata</i>
Grote muggenorchis	<i>Gymnadenia conopsea</i>
Gulden sleutelbloem	<i>Primula veris</i>
Harlekijn	<i>Anacamptis morio</i>
Herfstschroeforchis	<i>Spiranthes spiralis</i>
Herfsttijloos	<i>Colchicum autumnale</i>
Hondskruid	<i>Anacamptis pyramidalis</i>
Honingorchis	<i>Herminium monorchis</i>
Jeneverbes	<i>Juniperus communis</i>
Klein glaskruid	<i>Parietaria judaica</i>
Kleine keverorchis	<i>Neottia cordata</i>
Kleine zonnedaauw	<i>Drosera intermedia</i>
Klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
Kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>
Koraalwortel	<i>Corallorrhiza trifida</i>
Kruisbladgentiaan	<i>Gentiana cruciata</i>
Lange ereprijs	<i>Veronica longifolia</i>
Lange zonnedaauw	<i>Drosera anglica</i>
Mannetjesorchis	<i>Orchis mascula</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Maretak	<i>Viscum album</i>
Moeraswespenorchis	<i>Epipactis palustris</i>
Muurbloem	<i>Erysimum cheiri</i>
Parnassia	<i>Parnassia palustris</i>
Pijlscheefkelk	<i>Arabis hirsuta sagittata</i>
Poppenorchis	<i>Orchis anthropophora</i>
Prachtklokje	<i>Campanula persicifolia</i>
Purperorchis	<i>Orchis purpurea</i>
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>
Rechte driehoeksvaren	<i>Gymnocarpium robertianum</i>
Rietorchis	<i>Dactylorhiza majalis praetermissa</i>
Ronde zonnedauw	<i>Drosera rotundifolia</i>
Rood bosvogeltje	<i>Cephalanthera rubra</i>
Ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>
Schubvaren	<i>Asplenium ceterach</i>
Slanke gentiaan	<i>Gentianella amarella</i>
Soldaatje	<i>Orchis militaris</i>
Spaanse ruiter	<i>Cirsium dissectum</i>
Spindotterbloem	<i>Caltha palustris araneosa</i>
Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>
Steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>
Stengelloze sleutelbloem	<i>Primula vulgaris</i>
Stengelomvattend havikskruid	<i>Hieracium amplexicaule</i>
Stijf hardgras	<i>Catapodium rigidum</i>
Tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>
Valkruid	<i>Arnica montana</i>
Veenmosorchis	<i>Hammarbya paludosa</i>
Veldgentiaan	<i>Gentianella campestris</i>
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>
Vleeskleurige orchis	<i>Dactylorhiza incarnata</i>
Vliegenorchis	<i>Ophrys insectifera</i>
Vogelnestje	<i>Neottia nidus-avis</i>
Voorjaarsadonis	<i>Adonis vernalis</i>
Wantsenorchis	<i>Anacamptis coriophora</i>
Waterdrieblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>
Weideklokje	<i>Campanula patula</i>
Welriekende nachtorchis	<i>Platanthera bifolia</i>
Wilde gagele	<i>Myrica gale</i>
Wilde kievitsbloem	<i>Fritillaria meleagris</i>
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>
Wit bosvogeltje	<i>Cephalanthera longifolia</i>
Witte muggenorchis	<i>Pseudorchis albida</i>

Vervolg tabel 2: Overige soorten

Zinkviooltje	<i>Viola lutea calaminaria</i>
Zomerklokje	<i>Leucojum aestivum</i>
Zwartsteel	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>
<u>Kevers</u>	
Vliegend hert	<i>Lucanus cervus</i>
<u>Kreeftachtigen</u>	
Rivierkreeft	<i>Astacus astacus</i>

Soorten van Tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Als maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit artikel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (soorten bijlage 1 AMvB) of uit de Habitatrichtlijn (soorten bijlage IV HRL).

Deze belangen zijn:

- *Bescherming van flora en fauna (b)*
- *Volksgesondheid of openbare veiligheid (d)*
- *Dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (e)*
- En alléén voor soorten van bijlage 1 AMvB:
- *Uitvoering werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)*

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Is er een wettelijk belang (belang b, d, e of j)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Soorten bijlage 1 AMvB:

Zoogdieren

Boommarter	<i>Martes martes</i>
Das	<i>Meles meles</i>
Eikelmuis	<i>Eliomys quercinus</i>
Gewone zeehond	<i>Phoca vitulina</i>
Veldspitsmuis	<i>Crocidura leucodon</i>
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>

Reptielen en amfibieën

Adder	<i>Vipera berus</i>
Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>
Ringslang	<i>Natrix natrix</i>
Vinpootsalamander	<i>Lissotriton helveticus</i>
Vuursalamander	<i>Salamandra salamandra</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage 1 AMvB:

Vissen

Beekprik	<i>Lampetra planeri</i>
Bittervoorn	<i>Rhodeus amarus</i>
Elrits	<i>Phoxinus phoxinus</i>
Gestippelde alver	<i>Alburnoides bipunctatus</i>
Grote modderkruiper	<i>Misgurnus fossilis</i>
Rivierprik	<i>Lampetra fluviatilis</i>

Dagvlinders

Bruin dikkopje	<i>Erynnis tages</i>
Dwergblauwtje	<i>Cupido minimus</i>
Dwergdikkopje	<i>Thymelicus acteon</i>
Groot geaderd witje	<i>Aporia crataegi</i>
Grote ijsvogelvlinder	<i>Limenitis populi</i>
Heideblauwtje	<i>Plebeius argus</i>
Iepenpage	<i>Satyrrium w-album</i>
Kalkgraslanddikkopje	<i>Spialia sertorius</i>
Keizersmantel	<i>Argynnis paphia</i>
Klaverblauwtje	<i>Polyommatus semiargus</i>
Purperstreepparelmoervlinder	<i>Brenthis ino</i>
Rode vuurvlinder	<i>Lycaena hippothoe</i>
Rouwmantel	<i>Nymphalis antiopa</i>
Tweekleurig hooibeestje	<i>Coenonympha arcania</i>
Veenbesparelmoervlinder	<i>Euphydryas aurinia</i>
Veenhooibeestje	<i>Coenonympha tullia</i>
Veldparelmoervlinder	<i>Melitaea cinxia</i>
Woudparelmoervlinder	<i>Melitaea diamina</i>
Zilvervlek	<i>Bolaria euphrosyne</i>

Vaatplanten

Groot zeegras	<i>Zostera marina</i>
---------------	-----------------------

Soorten bijlage IV HRL:

Zoogdieren

Bechsteins vleermuis	<i>Myotis bechsteinii</i>
Bever	<i>Castor fiber</i>
Bosvleermuis	<i>Nyctalus leisleri</i>
Brandts vleermuis	<i>Myotis brandtii</i>
Bruinvis	<i>Phocoena phocoena</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage IV HRL:

Franjestaart	<i>Myotis nattereri</i>
Gewone baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i>
Gewone dolfijn	<i>Delphinus delphis</i>
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>
Grijze grootoorvleermuis	<i>Plecotus austriacus</i>
Grote hoefijzerneus	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
Hamster	<i>Cricetus cricetus</i>
Hazelmuis	<i>Muscardinus avellanarius</i>
Ingekorven vleermuis	<i>Myotis emarginatus</i>
Kleine dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>
Kleine hoefijzerneus	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>
Lynx	<i>Lynx lynx</i> spp. <i>lynx</i>
Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>
Mopsvleermuis	<i>Barbastella barbastellus</i>
Noordse woelmuis	<i>Microtus oeconomus</i>
Otter	<i>Lutra lutra</i>
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>
Ruige (Nathusius') dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>
Tuimelaar	<i>Tursiops truncatus</i>
Tweekleurige vleermuis	<i>Vespertilio murinus</i>
Vale vleermuis	<i>Myotis myotis</i>
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>
Wilde kat	<i>Felis silvestris</i>
Witflankdolfijn	<i>Lagenorhynchus acutus</i>
Witsnuitdolfijn	<i>Lagenorhynchus albirostris</i>

Reptielen en amfibieën

Boompikker	<i>Hyla arborea</i>
Geelbuikvuurpad	<i>Bombina variegata</i>
Gladde slang	<i>Coronella austriaca</i>
Heikikker	<i>Rana arvalis</i>
Kamsalamander	<i>Triturus cristatus</i>
Knoflookpad	<i>Pelobates fuscus</i>
Muurhagedis	<i>Podarcis muralis</i>
Poelkikker	<i>Pelophylax lessonae</i>
Rugstreeppad	<i>Epidalea calamita</i>
Vroedmeesterpad	<i>Alytes obstetricans</i>
Zandhagedis	<i>Lacerta agilis</i>

Vervolg tabel 3: Soorten bijlage 1 AMvB/ bijlage IV HRL

Vervolg soorten bijlage IV HRL:

Dagvlinders

Donker pimpernelblauwtje	<i>Maculinea nausithous</i>
Grote vuurvliinder	<i>Lycaena dispar</i>
Pimpernelblauwtje	<i>Maculinea teleius</i>
Tijmblauwtje	<i>Maculinea arion</i>
Zilverstreephooibeestje	<i>Coenonympha hero</i>

Libellen

Bronslibel	<i>Oxygastra curtusii</i>
Gaffellibel	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
Gevlekte witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Groene glazenmaker	<i>Aeshna viridis</i>
Noordse winterjuffer	<i>Sympecma paedisca</i>
Oostelijke witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia albifrons</i>
Rivierrombout	<i>Gomphus flavipes</i>
Sierlijke witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia caudalis</i>

Vissen

Houting	<i>Coregonus maraena</i>
Steur	<i>Acipenser sturio</i>

Vaatplanten

Drijvende waterweegbree	<i>Luronium natans</i>
Groenknolorchis	<i>Liparis loeselii</i>
Kruipend moerasscherm	<i>Apium repens</i>
Zomerschroeforchis	<i>Spiranthes aestivalis</i>

Kevers

Brede geelrandwaterroofkever	<i>Dytiscus latissimus</i>
Gestreepte waterroofkever	<i>Graphoderus bilineatus</i>
Heldenbok	<i>Cerambyx cerdo</i>
Juchtleerkever	<i>Osmoderma eremita</i>

Tweekleppigen

Bataafse stroommossel	<i>Unio crassus</i>
Platte schijfthoren	<i>Anisus vorticulus</i>

Vogels

Als maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen, dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Deze belangen zijn:

- *Bescherming van flora en fauna (b)*
- *Veiligheid van het luchtverkeer (c)*
- *Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)*

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Is er een wettelijk belang (belang b, c en d)?
- Is er een bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Bescherming van vogelnesten

Artikel 11 van de Flora- en faunawet luidt:

“Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren”.

Tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat er om of er sprake is van een broedgeval. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen (grootweg half maart-half juli) onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen en ook niet als maatregelen worden getroffen die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest echter permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn *jaarrond* beschermd:

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Nesten die *niet* het hele jaar door zijn beschermd

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten die momenteel door LNV wordt gehanteerd:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>

Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Gauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>

Bijlage 2: Vleermuizen, ruimtelijke ingrepen en de Flora- en faunawet

Vleermuizen en hun leefgebied zijn beschermd door de Flora- en faunawet. In geval van een ruimtelijke ingreep moet ruim van tevoren bekeken worden of deze ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Grofweg zijn vleermuisverblijfplaatsen op te delen in winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paarverblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de diverse verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de Flora- en faunawet.

In mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de Flora- en faunawet. Let op: voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een relatief langlopend onderzoek nodig (van april t/m september/oktober) en zijn gemiddeld 5 tot 7 bezoeken nodig.

Maatregelen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is over het algemeen sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;

- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden blijven of anders tijdig op een goede manier vervangen worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaaperperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat in geval van een significant belangrijke verblijfplaats gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn, anders kan het dier/kunnen de dieren ook passief verjaagd worden (door verstoring van het microklimaat of 's nachts dichten van de invliegopening) mits zij niet verwond, gedood of actief verstoord worden.

Bij het verdwijnen van een verblijfplaats kunnen maatregelen bestaan uit het aanbieden van in pandige voorzieningen in nieuwbouw, zodat deze geschikt is voor vleermuizen om in te verblijven.

Om zeker te weten of de geplande maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de Dienst Regelingen. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is, is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van groot openbaar belang.